

איש תבונות

החוקר והסופר הרב טוביה פרשל ז"ל במלאות שלושים לפטירתו

ליון כובד בסנדקאות בבריתו של שמואל אהרון, בנו השני.

ידיד נוסף מימי בחרותו ב"עץ חיים" שבלונדון היה, רבי מרדכי יוסף ליינר זצ"ל, האדמו"ר מראדזין בבורו פארק. טוביה, צעיר לימים אך בגור בנפשו, נהנה להשתעשע בדברי תורה עם אביו של חברו, כ"ק האדמו"ר רבי ירוחם ליינער זי"ע ועוד מידידיו מתקופת היותו בלונדון: הגאון רבי שמואל שמעלקא פינטר זצ"ל, הבקווסקא רב, מנהל מוסדות "יסודי התורה" ויו"ר אגו"י בבריטניה ויבדל"ח הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א אשר גם פתח את ביתו בפני בנו של ר' טוביה בשנות לימודיו בישיבה כאן בארץ ישראל. לר' טוביה היו חושים מיוחדים, לקליטה ותפיסה מהירה. חד לשון ועין טובה. עשה ועשה, כתב וחיבר, אך לא דיבר על עצמו מלה. הניגוד היה בולט: אין ספור מילים כתובים על הנייר, הוא היה מרצה בחסד עליון, אך מיעט מאוד במילים שהוציא בשיתות חולין – הבלי העולם הזה לא עניינו אותו כלל.

ביוגרף וביבליוגרף

ר' טוביה נישא למרת חנה רחל לבית פלאם, מצאצאיהם של אדמו"רי בעלזא, זידיטשוב, סטרעטין וקאליב. הזוג פרשל קבעו את משכנם בירושלים עיה"ק, שם, בשנת תשט"ז נסמך ר' טוביה לרבנות ע"י הגאון רבי ישראל יצחק הלוי רייזמן זצ"ל, חבר בית הדין של העדה החרדית, וראב"ד הקהילות החסידיים בירושלים. הרב טוביה פרשל שימש במשך תקופה כעורך במוסד הרב קוק. הוא עזר בעריכת האנציקלופדיה התלמודית גם בגירסה העברית המקורית וגם במהדורה האנגלית. אכן, הרב שלמה יוסף זוין ביקש מהרב פרשל להכין עבורו דוגמא איך ערך באנציקלופדיה האנגלית אמור להיראות, והשתמש בדוגמא של הרב פרשל כאב טיפוס לשאר הערכים.

הרב טוביה פרשל היה מחבר הערך "התלמוד" באנציקלופדיה אמריקנה והרבה מכתבותיו על רבנים ודמויות תורניות הוכללו באנציקלופדיה יודאיקה ואנציקלופדיה העברית. הוא חיבר פרקים בעשרות רבות של ספרים שנכתבו על ידי אחרים ללא הזכרת שמו כלל – הוא לא חיפש פריסום. משרתו היחידה היתה להעניק ידע לזולת. הוא גם כתב עבור אוספים שונים של ספרי ביוגרפיה כגון "אלה אזכרה" שפורסם על ידי הרב ד"ר יצחק ליון מטעם אגודת ישראל. הוא כתב בעברית, יידיש ואנגלית ברחי-טות רבה ופירסם אין ספור כתבות בעיתונים שונים, ובמיוחד ב"המודיע", ובעיתון השבועי "דה גויאש פרש" לאחר העקת משפחתו לניו יורק. הוא ניצל במה זו כדי לפרסם מוסדות תורה וארגוני חסד רבים. הוא היה אומר "כשאגיע לבית דין של מעלה לאחר 120 שנה, אראה אלפי כתבות שכתבתי ופרסמתי בחינם בכדי לעזור בבסיס הכלכלי של מוסדות וארגונים חשובים".

הרב טוביה פרשל גם כתב בכתבי עת תורניים מגוונים, וביניהם סיני, דרום, הפרדס, אור המזרח ועוד אוספי תורה נוספים. הרב פרשל השתתף בשיעור הדף היומי של הגאון רבי שמחה אלברג במניין של אגודת ישראל בבורו פארק. כאשר הרב אלברג לא יכל להגיע, הרב טוביה פרשל מילא את מקומו. לאחר פטירתו של הרב אלברג, הרב פרשל גם מילא את מקומו כעורך ראשי של "הפרדס".

לפני כמה שנים חזר להתגורר בירושלים, אך מטעמי בריאות הוחזר לניו יורק, ובביקורו בירושלים לפני כשלוש שנים, הזמנתי אותו לערוך ביקור בסניף ירושלים של מפעל השי"ס, והתמוגג מנחת לראות בציבור הנבחנים הרכונים על דפי השאלונים ועמלים לענות ולכתוב את התשובות הנכונות.

בני המשפחה של ר' טוביה מציניים שכאשר אביהם נפטר בשיבה טובה, בודאי באו לקבל את פניו – רבו, הרב יחזקאל אברמסקי, והאדמו"ר מסקולען, אשר נעזר רבות ע"י אביהם להוציא יהודים מרומניה.

הרב טוביה פרשל הותיר אחריו את רעייתו חנה רחל (לבית פלאם) ודורות ישרים ומבורכים: ילדיו, ד"ר יוחנן פרשל, פסיכיאטר בברוקלין ניו יורק, ד"ר שמואל אהרן פרשל, רופא פנימי בליקווד, ד"ר פרל הרצוג, פרופ' להיסטוריה יהודית והרב חגי פרשל, מרביץ תורה בירושלים ומחבר ספרי "בחנווי הסלע" על התורה, ונכדים ונינים בני תורה.

יהי זכרו ברוך.

המכבדו בחיים וגם לאחר פטירתו

בנימין כלוגר

היום מלאו שלושים יום מאז השתתף קהל רב בהלווייתו של הרב טוביה פרשל ז"ל, מטובי הסופרים והחוקרים החרדיים, והרבה מהגיגיו ומחקריו פורסם ב"המודיע", שנפטר בניו יורק ובהלווייתו שם השתתף קהל רב בטרם הוטס להלווייתו בירושלים, ונטמן בהר הזיתים. בן 92 היה בפטירתו.

עם פטירתו הלך לעולמו זקן ההיסטוריונים היהודיים, תלמיד חכם וגאון עצום, וגאון בעניויות, בר אוריין, רחב אופקים ואוהב ספר, שבעד העיד עליו הרב יצחק ליכטנשטיין שליט"א, מרא דאתרא ד'קהילת בית אברהם' במונסי ור"מ בישיבת 'בית יוסף' נובהרדוק' בברוקלין, שר' טוביה פרשל ידע לפרטים את ההקדמה של כל ספר שיצא לאור ב-400 השנים האחרונות. ספרייתו האישית מילאה את כל ביתו.

חקרן מטבעו היה ולא פעם נסע אף למרחקים למצוא ולאתר נתונים. מסעותיו ברחבי העולם כללו את קטלוגיה שבספרד, שבה הוא שוחח עם צאצאי האנוסים ששבו ליהדותם, קוצ'ין בהודו, שם הוא ראיין חברים של קהילות יהודיות שונות ומגוונות – ירדן, קולומביה, פנמה, שוודיה ומדינות נוספות רבות. מה גם שהוא ידע ודיבר 7 שפות על בוריים.

ר' טוביה נולד בווינה שבאוסטריה בשנת תרפ"ב להוריו, הרב משה פרשל ואמו מרת פרל ליבא לבית שפירא. ר' משה פרשל, איש עסקים מצליח ויודע ספר, היה בנו של הרב יוחנן פרשל, רב ואב בית דין של העיר סניאטין שבגליציה, מחבר ספרים ומאמרים בכתבי עת תורניים שונים. לאחר פטירת רבה הקודם של סניאטין, הגאון רבי אברהם שטיינברג זצ"ל, מחבר שו"ת מחזה אברהם, ראשי הקהילה היפשו רב שלא יפול בגאונותו מרבם הנערץ – מסע החיפוש ערך ארבע עשרה שנה עד שמצאו מחליף ראוי לרשת את מקומו של רבי אברהם. רק לקראת סוף מלחמת העולם הראשונה, זכו להכתיר את הרב יוחנן פרשל לרבם.

ר' טוביה היה בן יחיד להוריו, לאחר שאחיו יוסף נפטר טרם לידתו. אחותו היחידה, סיפרה, שכאשר היא היתה הולכת עם אחיה טוביה'לה הצעיר בחוצות וינה, היו הבריות אומרים עליו "שם הולך הגאון הקטן". נוסף ללימודיו בחיידר הווינאי, הוריו של טוביה שכרו עבורו מלמדים פרטיים, אחד מהם היה הרב שמואל הובנר זצ"ל, אשר לימים תירגם במחתרת כמה מסכתות ש"ס ליידיש, בעת שהתגורר בבגליה תחת כיבוש הנאצים יש"ו.

לקראת ברה"מצוה של טוביה, הכין איתו הרב הובנר דרשה מורכבת, ואכן טוביה מסר אותה בלשון הקודש רהוטה. לקראת סוף 1938 לאחר האנשלוס, כאשר אוסטריה נכבשה על ידי הגרמנים, נשלח הנער טוביה ללונדון באחד ממשלוחי הילדים ה"קנדר" טראנספורט", שאורגנו על ידי הרב שלמה שונפלד. הפרידה של טוביה מהוריו היתה הפעם האחרונה שטוביה זכה לראות את אמו, שגורשה מצרפת לאושוויץ, שם ניסתה.

טוביה פרשל הצעיר למד שנים רבות בישיבת "עץ חיים" בלונדון וינק תורה ומוסר, מראש הישיבה הגד"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, ממנהיגי המוסר הגדולים בדורו, הגאון רבי שלמה נחמן גרינשפן זצ"ל, תלמיד חכם ידוע ומחבר ספרים, והגאון רבי אריה זאב גורביץ זצ"ל, חתן הגר"א לופיאן, ששימש ברבות הימים כראש ישיבת גייטסהד.

חברו לספסל הלימודים בישיבת ב"עץ חיים", ר' ראובן כהן, המתגורר כיום בירושלים, ציין שעד עצם היום הזה, נחרטה במוחו תמונה של ר' טוביה, שהיה ידוע כעילוי, עומד ליד הבימה במשך ארבע שעות ברצף ולומד ללא הפסקה...

מהיר תפיסה

כאשר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, אז ראב"ד בלונדון, חיפש חברותא מצוין לבנו מנחם, הוא ניגש לראש הישיבה עם בקשה שימליץ על בחור מתאים. הרב לופיאן המליץ ללא היסוס על טוביה פרשל, וכך התחיל ידידות נצחית בין טוביה ומנחם כאשר טוביה הפך להיות בן בית אצל משפחת אברמסקי – בן בית פשוטו כמשמעו: לשנים רבות, טוביה אכל בשולחנו של הרב יחזקאל מדי שבת בשבתו וכל חג וחג ללא יוצא מן הכלל. כמו כן, הרב יחזקאל היה מגיע לישיבה מדי שבוע בליל שישי כדי לדבר עם טוביה בלימוד. מערכת היחסים הקרובה בין טוביה לבין הרב אברמסקי המשיכה גם כאשר טוביה ומשפחת אברמסקי עלו ארצה והתיישבו בירושלים. הרב שימש כסנדק בבריתו של יוחנן, בנו בכורו של ר' טוביה. מוה"ר רבי יצחק מאיר